

Gemeente van Christus,

Afgelopen maandagavond hadden we voor het eerst sinds een paar maanden weer een bijeenkomst van de filosofiegroep. Over Epicurus ging het. Een filosoof die veel heeft nagedacht over geluk. Over wat het leven goed en zinvol maakt, zou je kunnen zeggen. Er ontspoon zich een heftig gesprek. Niet in de zin van dat we elkaar in de haren vlogen, integendeel.

Het ging over hoe onze wereld vandaag de dag in elkaar zit. Hoe politieke en economische machten meer en meer de dienst uitmaken. Hoe mensen gemanipuleerd worden in hun behoeften, hoe behoeften ons worden aangeprept om de economie maar draaiende te houden.

Dat we ingepeperd krijgen dat de economie moet blijven groeien, omdat anders heel onze samenleving in elkaar stort. Ook al gaat dat allemaal ten koste van het klimaat.

Over de steeds diepere en zo langzamerhand absurde kloof tussen rijk en arm ging het.

Over Jeff Bezos die een jacht van 430 miljoen euro laat bouwen, een schip dat zo groot is dat een brug in Rotterdam er gedeeltelijk voor moet worden ontmanteld, anders kan ie niet naar buiten.

430 miljoen euro voor een boot uitgeven die je niet echt nodig hebt. Terwijl dagelijks talloos veel kinderen én volwassenen sterven van de honger.

Over hoe het zo goed als ónmogelijk lijkt om in dit alles verandering te brengen ging het. Dat het nog maar de vraag of het tij nog te keren is. Of het helpt als we allemaal zelf wat meer op de plastic zakjes gaan letten. En de auto iets minder vaak pakken. En korter douchen.

In de afgelopen eeuw hebben wij mensen de aarde in een steeds sneller tempo misbruikt en verder uitgeput. En is de kloof tussen arm en rijk alleen maar groter geworden. Ik werd er gaandeweg dat gesprek eerlijk gezegd niet alleen moedeloos, maar ook wat wanhopig van.

Dinsdagochtend las ik de bijbeltekst die we zojuist hebben gehoord: het begin van de Veldrede, Lucas zijn variant van de Bergrede. Die gaat ook over "geluk", over hoe mensen een goed, zinvol leven zouden kunnen leiden: gelukkig de armen, de hongerenden, de verdrietigen...

Maar wat hebben deze woorden van Jezus ons hier en nu te zeggen, in een wereld zoals ik die net in een paar woorden schetste?

Een wereld bovendien waarin voor heel veel mensen de gedachte aan een zalig hiernamaals - waarin je rijkelijk beloond zult worden voor de ellende die je hier hebt ondervonden, zoals we Jezus zojuist hebben horen zeggen - is verdwenen. Voor een deel van de gelovigen kan zo'n hemelse beloning nog steeds troost bieden wellicht. Maar wat hebben deze uitspraken van Jezus, die de kern van zijn boodschap vormen, je te zeggen, als je je bij zo'n hiernamaals niets meer kunt voorstellen? En arm bent, of verdriet hebt, of ziek bent, of vervolgd wordt?

Dat zijn hele spannende vragen, toch? Hele spannende vragen zelfs, want het antwoord is beslissend voor de relevantie en de zinvolheid van het evangelie, voor ons hier en nu.

Deze woorden van Jezus met wat er direct op volgt, zijn bedoeld om de wereld zoals Jezus zelf die kende, te veranderen, de verhoudingen om te keren. En ook toen was er sprake van ten hemel schreiende armoede naast idiote rijkdom. Van verdriet en oorlog en onderdrukking. Onrecht en ziekte.

Kan dat? Zijn deze woorden in staat om zo'n radicale ommekeer te bewerkstelligen?

Dat koninkrijk van God, zal dat ooit nog eens iets worden?

Jezus heeft de nacht met een aantal van zijn leerlingen doorgebracht op een berg. Hij heeft er, voordat ze de berg afdalen, 12 als zijn naaste leerlingen benoemd. Apostelen noemt hij ze vanaf nu. Boodschappers. Mensen die er op uitgezonden worden om zijn boodschap over te brengen. En in praktijk te brengen...

Bij Mattheüs gaat Jezus de berg op, als hij de kern van zijn boodschap wil verkondigen; bij Lucas daalt hij daartoe juist de berg af. Daar, in het veld, staat hij midden tussen de mensen.

En hij ziet hun ellende, hun verdriet. Ziet hoe ziek sommigen zijn. Lichamelijk of geestelijk. En hij voelt als het ware door hemzelf heen hoe Gods ontferming uitgaat naar hen allemaal. Daar begint hij over te spreken.

Hij staat tussen de mensen in. En als ze hem zo horen spreken, willen ze hem allemaal “**aanraken, omdat er kracht van hem uitging**”. Het zou wel eens zo kunnen zijn dat in dit bijna terloopse zinnetje het geheim van het hele gebeuren besloten ligt. Het geheim van deze mensenzoon - dat betekent: de mens bij uitstek, de mens zoals God die bedoeld heeft. Deze mens, in wie het koninkrijk van God doorbreekt. En dat doorbreken van het koninkrijk Gods zou daarmee wel eens een veel menselijker gebeuren kunnen zijn dan wij denken.

Een van de positieve dingen die bijna twee jaar Coronabeperkingen ons hebben opgeleverd, is dat we ons zijn gaan realiseren hoe wezenlijk het is dat wij elkaar kunnen aanraken. Normaal gesproken stonden we daar vermoedelijk niet zo bewust bij stil. Maar toen het een tijd lang niet meer mocht, werden we ons ervan bewust. Er werd zelfs een nieuw woord voor bedacht: huidhonger. En daar werd zelfs een tentoonstelling in het Karmelklooster in Drachten aan gewijd.

Ik dacht terug aan een documentaire die een paar jaar leden op tv was, in een serie met Louis Theroux. In deze aflevering was hij in India en hij bezocht daar een aantal goeroe's. Sommigen vielen als bedriegers door de mand. Toen besloot Theroux op bezoek te gaan bij een van de beroemdste van allemaal: een vrouw die door haar volgelingen Amma wordt genoemd. “Moeder” betekent dat. Vanuit de hele wereld komen mensen naar haar toe; in lange rijen staan ze te wachten, totdat ze voor haar stoel verschijnen. En als je dan eindelijk voor haar staat... dan omarmt Amma je een tijdje. Dat is alles. Het effect daarvan schijnt verbijsterend te zijn: door de liefde die zo door haar heen naar jou toestroomt, gebeurt er iets met je. Een transformatie. Het is even grappig als indrukwekkend om te zien hoe Theroux, die er zo zijn bedenkingen bij heeft en vooraf nog wat grapjes staat te maken als hij in de rij staat, aan de beurt komt, omarmd wordt en met een volkomen glazige blik en stamelend weer opstaat en zich afvraagt wat er in vredesnaam met hem gebeurd is. Op een van de websites over Amma las ik dat geschat wordt dat ze inmiddels 34 miljoen (!) mensen heeft omarmd.

Het is misschien toch wel aardig om nog te vertellen dat deze bijzondere vrouw op jonge leeftijd al opviel: ze werd geboren in een arm gezin. Gaf als klein meisje haar eten weg aan mensen die het minder hadden dan zij. Troostte zieken in haar dorp en omgeving.

“Ik probeer mensen te helen vanuit liefde, zegt ze. Mijn doel is: Embracing the world – de wereld omarmen. Je kunt er zo sceptisch over denken als je wilt. Maar het zegt natuurlijk wel wat: dat inmiddels 34 miljoen mensen er blijkbaar veel voor over hebben gehad om zich door haar te laten omarmen. En het einde is nog niet in zicht.

Mensen raken Jezus aan. In andere verhalen raakt Jezus mensen aan. En het is precies in die aanraking - in de kracht die daar blijkbaar in besloten ligt - dat mensen iets van God zelf ervaren.

Die goddelijke kracht was in Jezus, deze mensenzoon, op een unieke wijze aanwezig en werkzaam. Maar beperkt zich niet tot hem. God heeft die in alle mensen gezaaid.

Ook in jou dus. Ook jij bent, op jouw manier met jouw mogelijkheden en beperkingen, in staat om de wereld te omarmen. Dat wil zeggen: iets van menselijkheid te realiseren. Heel concreet, in het leven van alledag. Er zijn voor een ander die jou nodig heeft. Iemand die het financieel niet breed heeft. Iemand die verdriet heeft.

Veranderen we daarmee de wereld zoals die nu in elkaar zit? Ja, voor een heel bescheiden deel. Je doet in ieder geval waartoe je zelf in staat bent. En laat het moedeloos makende gevoel een druppel op een gloeiende plaat te zijn, los.

Daarnaast zou er nog iets anders moeten gebeuren: de rijken moeten wakker worden geschud!

Alleen bij Lucas vind je naast die “zalig-sprekingen” ook een aantal “wee-sprekingen”.

Wee de rijken, de verzadigden, die zich verheugen in hun overvloed. Die in de schijnwerpers staan. Wee de machthebbers van hoog tot wat lager. In de politiek, de economie, de samenleving.

Wee de mensen die blijkbaar alleen aan zichzelf denken. En daarmee de armoede en het onrecht in stand houden.

Wat zou er met hen moeten gebeuren? In het vervolg van de Veldrede zegt Jezus daar wel iets over. Leen, of beter nog, geef aan wie iets nodig heeft, zonder dat je iets terug verlangt.

Maar het is de vraag of dat werkt. Elders in het evangelie vertelt hij er gelijkenissen over. Die zijn bedoeld om jou tot een bepaalde bewustwording te laten komen, als je rijk bent. Bewustwording van hoe arm je in wezen bent: aan menselijkheid. Aan mededogen. Aan het besef dat alles en allen op deze wereld onlosmakelijk met elkaar is verboden.

De gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus, is zo'n bewustwordingsverhaal. Of die van de rijke dwaas, die steeds grotere schuren moet bouwen om zijn rijkdom in op te slaan.

Ook hierbij is het de vraag of dat werkt.

Of deze wereld ooit anders zal zijn, een plek waar alle mensen een gelukkig / zalig / menswaardig bestaan kunnen leiden, staat of valt echter wel met deze bewustwording: van jouw onlosmakelijke verbondenheid met alle anderen. Breder nog: met alles om je heen.

Oost Afrika maakt op het moment de ergste droogteperiode sinds 1981 door. Dertien miljoen mensen dreigen daar dood te gaan van de honger. Om het maar eens extreem te stellen: als diezelfde Jeff Bezos één dag in één van de talloos vele dorpjes daar zou doorbrengen en één kind voor zijn ogen van de honger zou zien sterven, dan zou hij zijn 430 miljoen, nog afgezien van de miljarden die hij bezit, anders besteden.

Ik ben ook rijk. Bij mij waren drie weken in Brazilië voldoende om voortaan met heel andere ogen naar de wereld en de mensen om me heen te kijken. En in ieder geval een deel van mijn geld anders te besteden.

Werkelijke bewustwording van het leed en de kwetsbaarheid van anderen - én daarmee direct ook van jezelf -, bewustwording van hoe we allemaal onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, kan maar tot één reactie leiden: mededogen.

Of, in onze christelijke traditie: ontferming. Barmhartigheid.

Waar dat in praktijk wordt gebracht, ontstaat iets van die andere wereld, dat koninkrijk van God.

Ik las afgelopen week een gedeelte uit een boek van Luther Standing Bear, een indianenhoofdman die leefde van 1868-1939. Hij beschrijft er het leven van zijn stam, de Lakota, in. Ik citeer er een paar kleine stukjes uit:

Bij de Lakota bezaten alle mensen, of ze nu sterk of zwak waren, dezelfde rechten. Ieder was verplicht om het recht van de ander op kleding en voedsel te respecteren en ervoor te zorgen dat niemand tekort kwam. Dat was net zo vanzelfsprekend als dat het licht van de zon en de zuivere lucht en de regen voor ons allemaal waren. De natuur gaf ons alles wat we nodig hadden en ze was daarin onuitputtelijk. Daarom was het zinloos om dingen te hamsteren of op te potten.

Alleen aan de natuur hadden we onze kracht te danken en voordat de blanke man kwam, was het bij geen enkele Lakota opgekomen om over een ander te willen heersen en daardoor macht te verkrijgen.....

Niemand van ons werd aan zichzelf overgelaten, of bleef onbeschermd.

In de gemeenschap van de Lakota was er niemand die honger leed en niemand die te veel bezat, er waren geen gevangenissen, geen rechters, geen bordelen, geen weeshuizen, geen armenhuizen...

Einde citaat. En dat werd door de blanken dan als een primitieve samenleving beschouwd!

Het klinkt ons misschien in de oren als een verloren gegaan paradijs. Maar waar het hier om gaat, is in wezen hetzelfde als waar het Jezus om te doen is. En dat is niet iets uit het verleden. Het heeft evenmin betrekking op iets in de verre toekomst.

Het is Jezus in deze Veldrede te doen om het hier en nu. Zijn woorden zijn te lezen en te horen als een uitnodiging aan jou: om ze vandaag in praktijk te brengen.

Je niet te laten ontmoedigen. Doen wat je hand vindt om te doen. Tegen de klippen en de bierkaai op! Ook zelf apostel worden... en de wereld omarmen.

Amen.